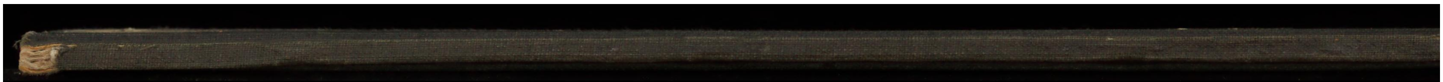
182

A

12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

MicroChamber ©
Beschermd
KB

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

182
A 12

KW 182 A 12

CASPARIS BARLÆI

ORATIO,

DE

COELI

ADMIRANDIS,

Habita

in Illuſtri Amſtelodamenſium Schola,

XI Febr. CIƆ IƆ CXXXVI.

AMSTELODAMI,

Apud IOHANNEM BLAEV,

CIƆ IƆ CXXXVI.

Nobilissimo, fortissimoq. viro D. Iacobo Wits
Exercitus Foederati Belgii Ephoro, viro ad
Patriae decus & tutelam nato [illegible]
offert autor.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

C. BARLÆI

ORATIO DE COELI ADMIRANDIS.

NOn ita diu eſt, A.O. quod de Animæ humanæ Admirandis apud vos verba feci. quam recitationem quia pronis benigniſque animis excepiſtis, eadem, qua tunc, fiducia in coronam hanc prodeo, de Cœlo dicturus. Libet ſaltum facere, & ex tenebricoſo hoc & fanatico terrarum ſpecu, ubi tumultuantur mortalium mentes, & inter tot vitæ ærumnas & labores palabundæ errant, tranſvolare in mundi ſuprema, quibus originem ſuam ac natales debet Anima. Etenim ſapientiſſimus rerum opifex, cum hominem condere vellet, animo luti vel vilioris argillæ particulam appoſuit, & res diſſociabiles mirabili temperamento vinculoque nexuit. Eunt una, & illud quod oculos fugit, & illud, quod incurrit. Eunt una immortalitas mortalitaſque, æternitas & tempus, viciſſitudo & conſtantia, cum carne abjectiſſima res digniſſima ſpiritus. Ipſi ſimul & hoſpites noſtri ſumus & domicilium; ipſi carceres & captivi: ipſi folles, & venti. parte tenus Dei, parte tenus hominum. parte tenus cœli, parte tenus terræ filii. Loquar efficacius: *Sileni Alcibiadis ſumus*; foris nullius, intus quantivis precii: foris deſpecti, intus admirabiles: foris profani, intus ſacri prorſus & venerabiles. Si ex corpore æſtimemur, vix valemus aſſe. Si explicemur, ſub exuviis grandem theſaurum, ſub mortali cortice, pretioſum, ſublime, excellens depoſitum occultamus, Animum nempe, rerum omnium, pro quibus cæteri mortales ſudant, currunt, litigant, belligerantur, contemptorē, omnis fortunæ, omnium malorum, etiam mortis, invictum domitorem. Atque hinc duplex nata cura mortalibus. Vna corporis, ſive, ut Plato loquitur, hominis exterioris. Altera animæ, ſive hominis interioris. Ille ſibi ſuiſque cupiditatibus. hic bonæ menti laborat.

Ille potiones ciboſq; percolandi ſordidum inſtrumentum eſt, hic non niſi invitus cohabitat. Ille, dum calet ſanguis, aut meretriciis Sirenum oculis detinetur, aut gulæ dicit ſacramentum, aut publico favori adulatur, aut vindictæ ſtudio contabeſcit, aut inter conatus magnos & improbos langueſcit. Hic quicquid tranquillum, tutum, ſacrum ac eximium cogitat. Ille cœlo relicto pronus terram mordet. hic ſolo relicto alta reſpicit, & quia cœleſtium ordini inſeri cupit, veritatis ac honeſti ſe ſtudiis occupat, nec acquieſcit, niſi naturæ ſe cognitione totiuſque Vniverſi ingentibus miraculis impleverit. Vita, quæ inter curas ſuas moritur, corporis eſt. At animi vivit magis gliſcitque. Illa oſcitanti ſimilis & marceſcenti, quicquid vitæ eſt, amittit. hæc præſtantiſſimarum rerum conſummatione annos ad veram ſapientiam extendit, & tunc ſe beatam putat, cum originem ſuam cogitat. Equidem nihil homini excellentius, quam eò redire, unde profectus eſt, eo reflecti perpetua animi agitatione, unde deſcendit pars noſtri melior. Dixi cauſam, propter quam Plato mortem ſe meditari dixit, quoties de rebus cœleſtibus, divinis & à terrenarum ſordium colluvie ſemotis philoſopharetur. Qui auri argentique ſaburræ toti incubant, maria & montes lucri ſpe trajiciunt, qui jactis in altum molibus æquora, flumina, lacus in arctum compellunt, hoc impenſè agunt, ut animum corpori mancipent & carceri ſuo arctius alligent. Qui verò cœleſtia ſpeculatur, mortalitatem ſuam tranſilit, & velut à longa peregrinatione domum redit, ab exilio in patriam, à ſervitute in libertatis regnum, tantoque à corpore ſecedit longius, quanto Superis eſt vicinior. Quoties diſputationes Sapientum ad cenſum revoco, ex infinito controverſiarum numero tres optimis appono. Earum prima Animæ naturam inveſtigat. Secunda cœli ſecreta. Tertia actionum humanarum finem. Poſtrema hæc de Beatitudine agit. Prima de Beatitudinis poſſeſſore. Media de beatorum ſede & habitaculo. Duæ priores ſpeculantis ſunt. Vltima hominis in actionem intenti. De prima quoniam nuper diſſerui, de media, quæ Cœlum attinet, jam dicam. Quamobrem ferias indico Curiæ, templis, ſcholis, foro. Ceſſare volo Curiæ ſtrepitus, & tria illa verba diebus nefaſtis pronunciari vetita. ratio eſt. in cœlo ſumus, ubi civibus præmia dantur, non præcepta. Ceſſare volo à formandis moribus templa. ratio eſt. in cœlo ſumus, ubi non diſcitur pietas, ſed coronatur.

natur. Ceſſare volo Scholas ferulaſque triſtes, ſceptra pædagogorum. ratio eſt. in cœlo ſumus, ubi manum ferulæ totque calamitatibus ſubduximus. Ceſſare volo fori jurgia. ratio eſt. in cœlo ſumus, ubi debiti nomina expuncta ſunt omnia, nec à creditore differt debitor, à judice reus, à patrono cliens. Cum publica Encœnia indicta ſunt civitatibus, venia fit obæratis, & veluti libertate donati in foro ſecuri ambulant, qui eodem pridem ceſſerant. Et cum de Cœlo philoſophamur, inter medios ſiderum ordines gradimur, nubium, tonitruum, fulminumque ſtationes ſupervehimur, cum Lunam ipſam viciſſitudinum matrem ſub pedibus calcamus, nonne improbum fuerit, detineri animos veſtros hujus vitæ miniſteriis, & in cœno quotidianarum occupationum volutari?

Age ergo, Anime mi, enarra gloriam Dei, & operà manuum ipſius. aperi, quicquid ſtupendum & ineffabile ſumma pars mundi habet: Dic: an ab omni retrò æternitate exſtiterit cœlum, an cœperit eſſe; an interiturum ſit hoc, quod oculis uſurpamus, ſublime mundi theatrum, an permanſurum ſemper: Dic: quam immanibus ſpatiis circumſcribatur ampliſſima machina, quamque ingenti intervallo terram adſpectet: quid grandes iſtos fornices ſuſtineat libretque: An mundus ſtante terra circumeat, an mundo ſtante, terra. Dic, quantis curſibus incitetur hæc moles, ut volare mundus, non moveri videatur. Dic cœlorum ordinem, conſtantiam, pulchritudinem, figuram, vim horribilem, & occultos in inferiora hæc agendi modos. Hominis eſt, ſupra hominem & humana omnia ſe erigere. Hoc divinitatis in nobis certiſſimum argumentum, quod divina nos delectant. Hoc futuræ immortalitatis documentum certiſſimum, ſcrutari immortalitatis domicilium, non tanquam alienum, ſed ut noſtrum. Vos A. dum de his loquor, ſilentio favete & vultus, tamquam ad rem ſacram acceſſuri, ſubmittite. Nunquam nos verecundiores eſſe debere, ait Ariſtoteles, quam cum de Diis agitur.

An Cœlum ab æterno exſtiterit, an in tempore conditum fuerit, non una eſt Philoſophorum ſententia. Primi omnium Peripatetici, & hos ſecuti Averroes, Simplicius, Proclus, Avicenna, dum in cœli conſtantiam, durationem, immutabilitatem oculos intendunt, æternum illud dixere. Neque enim veriſimile ipſis videbatur, Deum ab æterno domicilio caruiſſe, aut ſera creatione

domicilium ſibi tandem, quo reciperetur, condidiſſe. At quotquot præceſſere veterum, Anaxagoras, Democritus, Empedocles, Meliſſus, Plato, aliique, ſive rationibus è natura petitis edocti, ſive Chaldæorum, vel Ægyptiorum traditione perſuaſi, cœlum creatum dixere, nec fuiſſe ſemper. Gravis quæſtio, & digna, in qua ſe mens humana exerceat. Non arceſſam longè rationes, quibus evincam cœli principium. Ipſum pro me loquatur cœlum, & in expedito res eſt. Moveri cœlum omnium unanimis confeſſio eſt. Quanquam enim de motu ſtelliferi orbis, tum etiam Solis, controverſia ſit, Planetas tamen reliquos moveri, apud omnes in comperto eſt. Quod ſi movetur, principium habeat neceſſe eſt, & motus, quo movetur, & ſpacii, per quod movetur, & temporis, quo motus menſuratur. Periodum motus cœleſtis vel horarum, vel dierum, vel menſium, vel annorum numero definimus. ſi annis, deveniendum ad primum. ſi menſibus, ad primum itidem. ſi diebus, erit horum aliquis primus. ſi horis, & hic incipiendum à prima. Nec me movet, ſi horam horæ, diem diei, menſem menſi, annum anno præiviſſe dicas infinita ſerie, & temporis novi ſucceſſione ab æterno fluxiſſe horas, dies, menſes, annos. Quomodo enim plures vel horæ vel dies ſucceſſione poſſunt eſſe æterni, cum ſinguli incipiant, ſinguli deſinant? Vnius mors, alterius eſt nativitas, & vita unius progreſſus ad mortem alterius. Nullum ergo totum æternum, cujus partes ſingulæ naſcuntur & pereunt, & finitæ ſunt. Quæ ſingulatim originem agnoſcunt, quomodo, ſi in unum omnia colligas, æterna eſſe poſſunt? Et quis quæſo ille dies fuerit, quem æternitas ſalutabit? quæ illa hora, quæ æternitati comes ibit? Vultis res fine & principio circumſcriptas, qualis eſt dies, hora, menſis, concurrere æternitati? At hoc eſt res non æternas facere æternas; ſempiternum dicere, quod incipit: & ſemper fuiſſe, quod deſiit eſſe. Non poteſt non ſemper eſſe, quod ſemper fuit. inſeparabilis eſt ab æternitate immutabilitas. neſcit interire in tempore, quod ſe ab interitu vindicavit ante omne tempus. Motus cœli circumactio eſt & gyrus. at gyrus à puncto incipit. non ſecus ac circini circumductio a puncto ad punctum definito ſpacio & duratione completur. Non moror, quale punctum, aut ubi deſignes. modo motus terminos ſuos habeat, & carceres, unde incipit, & metam, in quam deſinit. Ponite terminos, hinc Orientem, inde Occidentem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

Quæro, an Sol ab æterno curriculum ſuum abſolverit inter hos carceres & metam hanc, finito tempore, an infinito? Si finito, quomodo motus ab æterno? nec enim ex finitis temporibus unquam exſculpas infinitum. uti ſi numeris finitis ſuperaddas finitos, ſummam nunquam colliges infinitam. Si infinito, qui fiet, ut in ſpatio finito, quod Orientis ac Occidentis terminis clauditur, hæreat Sol infinito tempore? Nec infitias ibitis, ſi cœlum moveri dicamus ab æterno, potuiſſe Deum ad ſingulos circuitus & dies creare Angelum vel ſubſtantiam permanentem. quam ſi creaſſet, in hunc uſque diem Angeli erunt infiniti, cum infiniti præceſſerint dies. At infinitum numerum revera dari impoſſibile. Vel enim Deus illum Angelorum numerum in numerato habet, vel non habet. Si non habet, poterit Deus condidiſſe, quæ non poterit numeraſſe. Si habet, aut numerus ille erit par, aut impar. Si par, finitus; ſi impar, finitus. Muſſitat non nemo veſtrûm, ea ratione motus & dies æternos præceſſiſſe, qua ratione motus & dies futuri in æternum extendi poſſunt. At non eadem ratio futuræ & præteritæ durationis. quod enim futurum eſt, poteſt eſſe, reapſe nondum eſt. quod præteriit, fuit aliquando. Numeris dierum futuris addi poſſe novos, ſine fine, nulla ratio negaverit. cum numerus augeri poſſit in infinitum. Numeros dierum præteritos anticipari poſſe ab aliis, ſine principio, nulla ratio conceſſerit. cum nullus aut fuerit aut ſit rerum numerus reapſe infinitus. Cauſa eſt. Qui cogitationes in futurum intendit, hæret in iis, quæ ab aliis fiunt & dependent. Qui verò ad præterita retroſpicit, in cauſas rerum ſe diffundit. quarum ſucceſſio ſine principio eſſe nequit, cum nulla agentis vis infinitum permeare & pertranſire poſſit. At cœlum, inquies, moveri obſervo, omnibus ætatibus & ſeculis motum fuiſſe accepi. incœpiſſe unquam, deſiiſſe unquam, non deprehendo. Itane, quia incœpiſſe non vides, incepiſſe negabis? In te deſcende, quiſquis es, ut te ipſum teſtem veri habeamus. Movetur, quoad vivis, cor tuum, movetur pulmo, te vel dormiente, vel ociante, vel aliis rebus intento. nec propterea motus iſtos incepiſſe infitias ibis? Pueri, in ſua quiſque domo, educamur, cujus initium non obſervavimus. num idcirco domos parentum ab æterno fuiſſe, vel non factas affirmabimus? Reſpondent quidam ſpecioſius: ſubſtantiam cœli non incœpiſſe, at incœpiſſe motum. Audacter affirmo, nunquam fuiſſe

cœlum

cœlum ſine motu. nec enim ſui gratia conditum eſt cœlum, ſed propter nos. Nullam ego me gratiam cœlo debere puto, niſi ob motum. hunc tolle, inutilis fuerit grandis iſta fabrica, uti horologii nullus uſus, cum quieſcit. Collocate Solem, quocunque libeat cœli loco, immobilem; alteram mundi partem æternis damnabitis tenebris, alteram æterno donabitis lumine. una torrebitur æſtu, altera rigeſcet frigore. in una ſteriſcent omnia horrendo gelu, in altera immodico calore. Sed pergamus detrahere authoritatem æternitatis aſſertoribus. Cœlum aut eſt totius naturæ primum, aut à primo, aut primo cöexſtitit. Si primum; Deus ſit oportet & numen ipſum. At miſeri mortales, vultis Deum inſtrumentum eſſe? & rotari circa vos homunciones auguſtam numinis majeſtatem? Vultis toti Vniverſo potius præficere rectorem, vitæ, ſenſus, rationis expertem, quam mentem agnoſcere altiorem, quæ & ſapientiſſima ſit, & potentiſſima? Vultis jura dare homini rem homine ignobiliorem? corpoream & brutam molem imperare animis noſtris, qui ipſa cogitatione cœlos tranſcendunt, & aliquid cœlo dignius, majus, excellentius concipere valent? Quod ſi Deo æterno cœlum coexſtitiſſe vultis; pace veſtra quæram: quo jure gubernet cœlum? Caſu enim ferri nequit, quod movetur ordine, quod movetur eodem modo, quod movetur in aliorum uſus, nec turbari ſe unquam ſinit. Quod ſi gubernat, quo jure, inquam? Si enim ipſe mundum non fecit. Vel ab alio poſſeſſore accepit, idque vel commodato, vel vi, vel emptione, vel depoſito, vel locato, vel legitima ſucceſſione; Vel in vacuam & derelictam venit poſſeſſionem; idque vel juſſu, tanquam miniſter, aut ſervus, aut mercenarius à domino. Quicquid tetigeris, ulcus erit. Expecto, ut reſpondeant Iuriſconſulti, & gubernationis alium titulum comminiſcantur, præter Creationem. Atque hæc quidem Creatio omnium miraculorum primum eſt & maximum. Artificis ſub manu naſci ſtatuam, domum, menſam, minus miror. habet in quod agat, æs, lignum, ebur. Naturam è materia vitæ experte elicere animal, magis mirum. verum & hic agenti obſtetricatur illa ipſa materies. At Deum ex nihilo condidiſſe ſpacioſiſſimam cœli machinam, omnium pene rerum, poſt Deum, cauſam principiumque, omni humana admiratione majus eſt.

Proximum novæ admirationi locum dabit, corporum cœleſtium

leſtium Magnitudo, & terminorum mundi horribile intervallum. Terram intueamini, quantis hic ſpatiis populi diſſident; Sarmatæ & Seres, Scythæ & Troglodytæ, Indus & Numida. quàm longè ſeſe ex adverſo adſpectant Antœci, Periœci, Antipodes. quam immane abeſt ab Iſtro Ganges, à Strymone Hydaſpes, à Rheno Nilus, à Sequana Ganges. quæ tamen intervalla ne unius ſtellæ fixæ diametrum explent. Quot in cœlo numeratis ſtellarum minimas, toties univerſam terram, & maria, & montes & ſylvas, cœlo contineri poſſe, credite. Inter animalcula, minimum eſt, quod vocant acarum. inter corpora, ſi pulviſculum, ſi milium, ſi papaveris ſemen dixeris, minima dixeris. at ſi in Solis corpore ponat divina & omnipotens manus Telluris molem, quæ inter nos ferro & igni dividitur, in qua navigamus, pugnamus, imperia per meridianos diſtinguimus; omnia hæc, ſurſum è centro adſpectantibus, atomus erunt & milium. Si Darium illic cum quadringentis Perſarum millibus occurſantem Alexandro obſerves, Lynceus eris, ſi videbis pulviſculos, & pugnam, qualis ſiet inter papaverum ſemina. Si Xerxem ſubrectis euntem vexillis in cœlo cogites, ſtratum navibus Helleſpontum, ſi effuſos veluti diluvio Cimbros Italiam obtexiſſe fingas, jurabis formicarum te diſcurſum videre, & in anguſto laborantium. Creditur Athos Macedoniæ mons ejus eſſe altitudinis, ut umbram in Lemnon projiciat. quem ſi in Solis loca transferas, ne tantillum nobis umbræ jaciet, ne quidem illi, qui in Luna poſitus, ad latus Menippi, Soli tanto erit vicinior. Abſorbet Solis magnitudo, quicquid in terris eſt maximum. ipſius Solis magnitudinem plus millies abſorbet illud ipſum, quod Solem complectitur, cœlum. Hoc verò quia ab altiorum orbium complexu circuloque ambitur, creſcit ad miraculum corporum quantitas, ſpaciumque implet humanæ menti incomprehenſibile. Quod ſi magno Copernico credimus, tantum intereſt inter Stelliferum orbem, & Lunæ, Veneris, Mercurii, ac Solis domos, ut non ſolùm hæc ipſa ſidera, inter quæ Sol centies ſexagies ſexies terra major eſt, ſed & corpora hos ignes deferentia, omni ſe quantitate exuant, & in eam gracileſcant parvitatem, ut punctulum adſpectantibus ſint, & penè nihil. Vos, qui bolide tentatis abyſſum maris, ſtupeſcite ad corporis, de quo loquor, terribilem abyſſum, cui metiendæ non ſufficiet vel tota Europa in funes torta. Vos, qui Romanorum im-

perium hinc Danubio , hinc Euphrate clauditis ; qui è Septentrione modo in Occaſum, modo in Ortum vela dirigitis , per vaſtiſſimos fluctus, per hominum & Deorum iras ad aurum itis ; vos qui Hunnorum regis potentiam Europæ Aſiæque finibus definitis : vos , inquam , cœli mihi ambitum & immenſos circuitus enarrate. Omnia hæc regna imperiaque, Indiam & Æthiopiam, Bactra & Macedonas , Perſiam & Libyam cum cœli ſpatiis componite. Iam , qui in Occidentem vos trajeciſſe putatis, domi eritis : qui latiſſime imperatis , habitabitis anguſtè : qui legatos è longinquo expectatis , videbitis domi coram : & quotquot eſtis Imperatores,reges,principes, ne latum quidem unguem poſſidebitis. Quicquid urbium , littorum , regnorum , veſtri erit juris , confuſa in unum & velut in pugillum contracta & omnium & ſingulorum erunt. ut neceſſe non ſit , viritim dividi , quod partes non habet. Nec tamen iſtis heri natis philoſophis aſſentior , qui mundum Infinitum eſſe, non ſine fiducia aſſeverant , & cœlorum ſpatia ſine termino & fine extendi. In qua enim quæſo ſchola didicere , corporis infiniti motum dari poſſe , cum nec ſpatium habeat , quod relinquat, nec novum, quod occupet. eſt enim ubique. Si moveri pernegant : aut cœlum iſtud infinitum perfectum abſolutumque ſtatuunt , aut imperfectum , quodque partium adjectione perficiatur indies. Si imperfectum , finitum erit , cum imperfecto addi aliquid novum poſſit , infinito non poſſit. Si perfectum , partium omnium unione & præſentia conſtabit. at collectis partibus cœli omnibus , denuo finitum erit , cum infiniti corporis partes omnes colligi nequeant. Deinde,aut cœlum iſtud infinitum majus facere poteſt Deus , aut non poteſt. Si poteſt , non eſt infinitum. Si non poteſt, exhauſtam eſſe divinam potentiam fateri habent , nec poſſe Deum vel tantillum quantitatis corporiſque ultra producere. Et ſi eſſentiæ immenſitas ſolius eſt Dei, aut cœlos Deum faciunt , aut duo ſtatuant infinita, quod eſt impoſſibile. Eſt in opinione iſta non exigua hallucinatio. Et tamen ipſis commentum placet. Nunc & illud me abripit, quantis curſibus incitetur hæc moles , quanta circumagatur velocitate. quæ tanta eſt,ut ſi humani intellectus captum excedat quantitas , motus obruat. Veteris novique ſeculi controverſia eſt , an nos neſcientes circumagat raptu ſuo natura , an cœlum circa nos : utrum hujus motu fiant ortus & occaſus , an ipſi oriamur quotidie

tidie & occidamus: an pigerrimam ſimus ſortiti ſedem, an velociſſimam: circa nos Deus omnia agat, an nos agat. Abeunt in partes Sapientum ſcholæ, & magnis ſe judicibus quiſque tuetur. Hic Ariſtotelem & Ptolomæum, ille Pythagoram & Copernicum duces habet. Ptolomæum metus inceſſit, ne, ſi rotemur nos, vertigine corripiamur omnes, urbes ædificiaque diſſiliant, totaque quam incolimus, terræ ſuperficies pulveribus fumet. Copernicus timet, ne aſſiduo rapidiſſimoque cœli circumactu ipſa mundi inferioris compages luxetur, & convulſis cardinibus eidem omnes ruinæ affines ſimus. Ptolomæo decentius videtur, terram, quæ hominem fert, Dei imaginem, & tot creaturarum nobiliſſimam, ſtare immobilem; & circumerrante Sole, tanquam famulo, tanquam lucernâ & vaga lampade, frui. Copernicus decentius putat, Solem, aſtrorum regem, in medio Vniverſi, veluti ſolio ſuo ſpectare circumcurſantem terram, tanquam famulam & pediſſequam. Idem ridiculum arbitratur, terræ, almæ noſtræ matri, circumferri ignem Phœbæum; cum matrum ſit, liberos igni obvertere, non ignem liberis. quin & ineptiſſimum fore ait, ſi coquenda fercula circumeat ignis, & iis quieſcentibus, ambulent prunæ. At Ptolomæus rem periculi plenam eſſe affirmat, æterno Solis igni circumduci terram, ne raptu velociſſimo concuſſa culina omnis corruat, ſemicocti nos & ſemitoſti mortales in fruſta diſcerpamur, cineribuſque inquinentur auguſtiſſima fercula. Copernicus terræ, ex longo ſitu & quiete, à putredine metuit. Ptolomæus abunde telluri adverſus putredinem proſpectum putat, per frigora, per ignes ſubterraneos, & ventos. Copernicus in eo totus eſt, ut naturam nimio labore levet, cui facilius erit terram movere, quam cœlum multoties majus terra. Ptolomæus Deo omne id facile eſſe veriſſime perhibet, quod à contradictione alienum eſt. Prioris aſſeclæ terram fibras habere dictitant, rectas, obliquas, tranſverſas, quibus, more animalium, moveri poſſit. Cœlum iis carere, ideoque ad motum ineptum eſſe. Poſterioris aſſeclæ fibras Sapientiæ in Copernicanorum cerebro deſiderant, quibus ſapere debebant; rectas, quibus rectum videant; tranſverſas, quibus declinent à falſo; obliquas, quibus vertigini occurrant. Hujus controverſiæ momenta jam non expendam. nec dicam ſententiam, licet ab Vrbanitate ſummi Pontificis nihil mihi metuam. Diſputent illi acrius, quorum intereſt vel

cœlum vel terram moveri. Me, ut quod ſentiam eloquar liberè, *Seu terra ſeu rotetur æther, Impavidum ferient ruinæ.* nihil definiviſſe ſit ſatis, nec cum fiducia inveniendi, nec ſine ſpe. Illud ſolum dicam, me maximis, quæ omnis antehac ætas tulit, rariſſimiſque ingeniis accenſere Nicolaum Copernicum. ut qui Veterum adjutus ſola authoritate, non rationibus, alium cœlorum, ac totius naturæ ordinem, nec difficilem nec inconcinnum, finxerit, ſalvo rerum omnium, quæ cœlo terriſque accidere ſolent, adſpectu. Quod ſi parem induſtriæ ſuæ potentiam hic homo nactus fuiſſet, inverſam jampridem, Auditores, naturam omnem mecum vidiſſetis. migraſſet in locum Veneris orbis terræ, comite Luna. ſtaret in Vniverſi centro immobilis Sol. proximus nos adſpiceret Mercurius. nec tertiam cœli ſtationem teneret Venus, ſed Phœbi ſoror. conſiſteret immota quoque tot ſiderum domus, & fumantes ex longo motu cardines ſuos attonita adſpectaret. Hæc inveniſſe, hanc novi Orbis ichnographiam vel in tabula annotaſſe, Deorum eſt, non hominum. Mihi inpræſentiarum per calcatos Peripateticis calles incedenti, non terræ, ſed Cœli velociſſima vis religioſum horrorem incutit. Etenim cùm corporum cœleſtium magnitudo, ambituſque pene ineffabilis ſit, & ad eundem indies locum, unde abiere, revocentur aſtra; perniciſſimè ea ferri neceſſe eſt, ut quæ tam grande iter tam paucis horis abſolvant. Decimæ ſphæræ ſtupenda prorſus ratio. Cum enim eam decies majorem octava ſphæra, at globo terreſtri infinitis vicibus majorem credant Aſtrologi, horæ ſpacio tot ruit paſſibus, ut numerum recitaturi Mathematici, viatico egeant, & reſpirare cogantur. Ni me fallit ratio, qua maximus eſt cœli ambitus, plus ſpatii horæ momento conficiunt ſtellæ, quam ducentis annis conficiat viator, quotidie miliaria decem emenſus. Eant jam Poëtæ noſtri, & de rebus celerrimis loquantur mirabilia. Ego, ſi cùm cœlo contendendum ſit, pigritiam Æoliis fratribus; fulmini, nubibus, Parthorum ſagittis ſegnitiem; avibus, equis, cervis, fluminibus tarditatem exprobrem. Quibus impoſſibile videtur illud, quod dixi, hoc mihi expediant velim, quomodo poſſibile ſit, ſpeciem viſibilem vel Solis vel Lunæ, vel ſuperioris aſtri, per immenſa illa ſpacia unico inſtanti ad oculum deferri. Si aliam corporis, aliam ſpeciei rationem eſſe dixerint; audient ex me: majus eſſe miraculum, rem fluxam, & evanidæ naturæ, qualis eſt ſpecies,

per tam immenſos tractus rapi integram & incolumem ; quam corpus ſolidæ & ſubſiſtentis naturæ. Etiam illud planum faciant: à radiis ſolaribus, celerius nictu oculi, mundum illuſtrari. & tamen illos corpus eſſe vult Epicurus. Quid, quod cogitationis humanæ longe major ſit celeritas, quam cœli, quæ dicto citius ab Auroræ thalamis ad Veſperam rapitur, & rurſus a Veſpera in Auroram redit; cùm animalium brutorum ultra oculorum terminos non vagetur comprehenſio. Quod ſi grande navigium aquis innatans digito movere poteſt puer ; ſi molas ingentes unius equi verſat vis, vel levis aura impellit velociſſimè : ſi glandem ferream mira celeritate protrudit modica pulveris portio: ſi domos, turres, obeliſcos promovet paucorum opera : cur maximum Deum diffidimus poſſe maxima ? & in vacuo movere corpus, nullo reſiſtente aut motum remorante corpore ? Auget admirationem ſubſtantiæ cœleſtis indoles, conſtantia, & diuturnitas. Antè Ariſtotelem philoſophi ferè omnes Cœlum ejuſdem cum elementis naturæ eſſe arbitrati ſunt. Pythagoras & Heraclitus igneum dixere. Erat & hæc Ægyptiorum ſententia. qui ignem cum celſiorem mundi partem occupaſſet, nec jam altius poſſet evehi, ſeſe in gyrum compoſuiſſe ajunt, ad eundem modum, quo flamma, cum fornacis ſummitatem attingit, in convexam effigiem circumflectitur. Empedocles cœlum ſolidum eſſe, velut cryſtallum, credidit. recentioribus aereum eſſe placet. At Stagirita noſter ipſo aëre & igne ſublunari liquidius ſubtiliuſque. E ſacris ſcriptoribus non pauci quovis metallo firmius eſſe contendunt, opacum quidem & craſſum parte ſumma, inferiore rarum, pellucidumque, ob radiorum viſibilium ſine refractione trajectionem. Verum hic minus certis demonſtrationibus niti philoſophos & Theologos dicere auſim. nec quicquam, præter hoc, haberi certum, quam magis conſtantis & ſtabilis eſſe naturæ cœlum, quam quæ ſunt infra cœlum poſita corpora. De reliquo animi pendeo. Quapropter ſive corpora æetherea vitrea dicamus & cryſtallina ; ſive ferrea & ænea ; ſive liquidæ ac tenuis ſubſtantiæ ; attonitum me tenet divina providentia. Si vitrea ſunt, mirum non diſſilire raptu : præſertim cum motibus incitentur contrariis. ſi ferrea ſunt, vel in modum tecti durata, illud miror, ex mutuo attritu non excitari immanes ſtrepitus ; vel non audiri concentũ Pythagoricum radentium ſe diſpari impulſu cor-

porum. Vtut enim aures noſtræ obſurduiſſe poſſint ex quotidiano ſtrepitu, ne terribilis nobis ſit, more illorum, qui ad Nili cataractas habitant, non tamen uſque adeo obſurduere, ne audiri poſſit. Quod ſi liquida, tenuia, fluida ſint; mirum aſſiduo circumactu non confundi, non fluctuare fabricam, non turbari eccentricos, non diſſipari epicyclos, & permiſceri Deos. At eadem ſemper ſibique ſimilis cœlorum facies. nulla pars ruinoſa, nulla rimoſa, aut ætate fatiſcens, aut juncturis ſuis diſſoluta vel compagibus luxata apparet. Quicquid infra Lunam eſt, corporum ſublimium motu fatiſcit & corrumpitur, ipſis illæſis. Tranſit terra in aquam, aqua in aerem, aer in ignem & vice verſa. Æſtas veri, æſtati autumnus, autumno hyems ſuccedit. mare creſcit, decreſcit. aër modo ſerenus, modo turbidus. Cauſas mutationis & inconſtantiæ quaſdam terra præbet, cujus poſitio varia aeri temperiem variam adfert. Sed præcipuas cœlo ſiderumque curſibus imputes. Solem ſequitur annus. ad illius flexum modo tepent, modo calent, modo fervent inferiora. Lunæ in corporibus humidioribus non minor vis. Sed & ceteræ ſtellæ modo frigora, modo imbres alioſque apud nos tumultus turbidæ movent. Quæ omnia aliena à cœlo & æthere, qui inter has vices, vices neſcit: pati nos facit, nec patitur ipſe; turbat, nec turbatur; alterat, nec alteratur; corrumpit, nec corrumpitur; aliis rebus vitam, aliis interitum adfert; ſibi immortalitatem vindicat. Qua mundi parte vivimus, nulla tempeſtas magna durabilis. quanto plus habet virium, tanto minus temporis. nihil non concitatiore curſu in exitium ſui tendit. Cœlum rapidiſſima ſui agitatione, aut perfici puto & conſervari, aut non deſtrui. Animæ noſtræ in hoc corpore conſtantem perpetuamque eſſentiam miramur. Et tamen hæc & proficit annorum decurſu & deficit. addiſcit multa, & obliviſcitur multa. lætitia viget, luctu languet; ſcientia fulget, ignorantia ſordet; attollitur ſpe, dejicitur metu. Cœlum nec deterius unquam fit, nec melius. Anima mutatur in horas. Cœlum ne quidem in ſecula. Animum de gradu dejiciunt, leviſſimi fortunæ motus. Cœlum nullis tempeſtatibus, nullis Titanum minis à tramite deflectit. Interitus expers eſt, quia hoſtem in natura non habet. An per divinam potentiam deſtrui poſſit, nullus dubito. An deſtrui illud aliquando velit Deus, nec me docet ratio, nec clarè expediunt ſacrorum verborum

interpretes. Apud Platonem in Timæo, mundi opifex pro Deorum concione corpora cœleſtia hunc in modum alloquitur: *Natura veſtra diſſolvi poteſtis, at voluntate mea non diſſolvemini. quia voluntas mea majus potentiuſque vinculum eſt ad perpetuitatem veſtram, quam illud, quo fuiſtis tunc, cùm gignebamini, colligata.* Qui mutari volunt cœlum, ſed ob diſtantiam à nobis mutationes non deprehendi, tantiſper hoc ceſſent aſſerere, donec propius in cœlos admiſſi mutationes certius deprehenderint.

Quæramus jam, quid Cœlum moveat, quid tanti corporis molem impellat, quid ſit illa valentius, quid tantam rem ipſo in motu fulciat. Magni animi res eſt, rerum naturæ latebras recludere, nec contentum exteriori conſpectu, introſpicere in ſuperioris mundi ſecreta. Illud ante omnia dicendum, opiniones Veterum rudes eſſe & minus exactas. A Deo proximè moveri, illum per magnos artus diffuſum hanc molem agitare, non eſt quod dicamus. Ex quo enim ab auguſtiſſimo Creationis opere ceſſavit, famulari naturæ naturam voluit, & ea exequi cauſas ſecundas, quæ imperavit ſemel. Plato, cujus modo memini, ab Anima mundi impelli orbes perperam autumat. Quod enim quæſo illud animæ genus? quod nec nutrit, nec auget, nec ſentit, nec appetit. quod nec intelligere facit cœlum, nec velle. Ariſtotelis placitum eſt; cœlos ab Angelis, ſive intelligentiis, ut vocat, rotari. Nec tamen ex ipſo Ariſtotele liquet, an intelligentiam Deum faciat, an ab eadem diſtinguat. Si Deum eſſe vult, minus decorè Deum cœleſti rotæ inſtar Ixionis alligat. Si mentes ſuas à primo motore alias eſſe vult, cur, quem in aliis rebus motum perficit vis inferior, non perficiat in Cœlo? cur, ſi a ſe moveri deorſum poteſt lapis, & moveri ſemper, ſi, quo tendat, haberet ſemper, non poſſit à ſe moveri in orbem cœlum? Ego virtutem à Creatore cœlo inditam arbitror, quæ diffuſa per orbem vehementiſſimi & maximi impetus cauſa eſt. ſive naturam illam appellare, ſive formam, ſive principium internum libeat. Et ſicuti gravitas levitaſque corpora velocius movent, quo ſunt majora; ita & vis movens cœlum in grandi denſoque corpore compacta, illud vertit & torquet velocius. Hæc ipſa vis ſpacioſiſſima lacunaria ſuſtinet, ut nec adduci ſe unquam, nec diduci patiantur, nec altius levari, nec deprimi. Solent artifices magni corporis pondera retinaculis extrinſecus ſuſpendere, ne cadant, aut fulcris, ne ſubſidant

ſubtus

ſubtus fulcire. nihil hic ejuſmodi. Pendent in magno inani grandes ſtructuræ. nec quicquã ſupra ſe habent, vel infra ſe, præter Deum, qui ubique eſt. Neque enim illud dixerit quiſpiam, mundum deſcendere per inane, ſed non apparere, an cadat, quia cadit ſemper, ut infinitum eſt ſpacium, per quod cadit. quod quidam ex Veteribus de terra dixerunt, cum rationem nullam invenirent, propter quam pondus in aëre ſtaret. Quare & Poetarum fabulas rideo, qui axes æthereos ab Atlante portari fingunt. nec Empedocli accedo, qui cœlum grave eſſe ait, ſed perpetuam vertiginem cauſam eſſe, quod non cadat. eo modo, quo hydria aquis plena, dum in gyrum torquetur, aquam, etſi gravis illa ſit, effundi prohibet. Minus ſolidè philoſophatur Agrigentinus, dum cœlo pondus attribuit; nec explicat, quæ ſit illa vis, quæ deorſum nitentem gravitatem tot ſeculis vicerit. Percellit animos noſtros priſcorum Architectura. quoties ſtupendos templorum fornices, pyramidum miracula, amphitheatrorum moles, palatiorum protentas porticus, arcus, mauſolea, & in modum provinciarum exſtructas thermas, pontes adhæc, muroſque intuemur. at ludus hæc ſunt & jocus præ cœleſti hac architectura. Vitruvius, & qui hunc præceſſere, Agatarchus, Democritus, Creſiphon, non audent in lubrico & inſtabili loco fundamenta locare. ſi cogantur, vel calcatis fundamenta carbonibus, vel ovium velleribus, vel taurinis tergoribus ſubſternunt. Deus noſter in nihilo ædificat, & cœlos nihilo fulcit, ut ejuſdem ſit & creantis laus & conſervantis, & moderantis cœlos & librantis. Non audet Vitruvius fornices extendere ſine verticillis, & columnis, non pontes ſternere ſine ſublicibus, non muros attollere, ſine tibicine. Deus audet. & immenſos cœlorum complexus ſine trabibus, ſine columnis, ſine tibicine expandit. Vitruvius ſine arena, calce, cæmento nihil molitur. Deus ſine calce ferruminat, ſine cæmento glutinat, ſine arena ædificat. Vitruvius ſacris ædibus margines, projecturas, crepidines, circuitiones addi vult. Deus nullas. Illius opus aut Doricum eſt, aut Ionicum, aut Corinthiacum aut Tuſcanum. Dei nullum horum. Et tamen nullum majus, nullum pulchrius, nullum ſtabilius. Vbi à norma, perpendiculo, amuſſi deſtituitur architectus, inclinat paries, & caduco operi diffidit ipſe artifex. Noſter faber inſtrumenti omnis impatiens eſt, & tunc ædificat certius, cum ſine adminiculis ædificat. Fabricat automata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

mata humana induſtria, cum ad ſummum pervenit. quæ tamen ad cœli exemplum perpetuo moveri neſciunt. Et ſi fortè Archimedes aliquis in fragili vitro cœlos exhibuit, in quibus annos, menſeſque metitus fuit ſimulatus Signifer, non tamen perpetuus eſſe potuit motus vitrei & non perpetui corporis.

Quod ſi curioſus cœleſtium ſpectator, propius domicilii hujus ordinem diſpoſitionemque intueri velit, argumenta divinitatis nullibi non reperiet. Quamvis enim illa mundi converſione nihil ſit citatius, tamen obnituntur adverſis motibus orbes alii, & obliquè vadunt, ut ſingulis terræ partibus Deum oſtendant. Feruntur omnes motu æquabili. quiſque ſuo. Nullus hæſitat, nec dat ſuſpitionem objectæ præter ſolitum moræ. Et licet errare nonnulli dicantur, in errore tamen conſtantia eſt & ordo ſummus. non eunt, niſi qua debent. nec errant, niſi cum ratione. non eſt expers rectoris cœlum, ut temeritate ferri & fortuitò volvi debeat. Adeſt cunctis mundi partibus divina majeſtas, flectitque & moderatur ſuam fabricam, qua nihil formoſius, nihil diſpoſitius, nihil conſtantius. Quæ pro deſpectis habet natura, in infima Vniverſi, hoc eſt, centrum detruſit, terram puta & aquam. Aërem ignemque majoris efficaciæ res ſitu poſuit digniore: At cœlum, uti excellentioris ſubſtantiæ, in ſuprema mundi parte loco illuſtri poſuit. In aulis ſui ſunt Principibus ſeceſſus & diverticula. In cœlo habent Planetæ domos ſuas, habent circulos, in quos ſecedunt. Non morantur perpetuo in una regni parte reges. ad plures accedunt, quia omnibus imperant. Nec Planetæ eandem cœli partem tenent. jam Boreales ſunt, jam Auſtrales, jam apogæi, jam perigæi. Cum populo ſe oſtendunt Imperatores, aliis atque aliis conſiliariis ſtipati incedunt. Ad eundem modum ſidera, nunc ſideribus aliis opponi, nunc ſupponi, nunc cùm Iove, nunc cum Saturno, Sole, aliiſque congredi, nunc retrogredi & reſilire, velut tripudio, amant. Circumſtant Iovem ſua ſidera, & veluti domino, famulantur Medicei ignes. Hunc præcedit patrio jure Saturnus. Tertius eſt hominum generi horribilis Mars. Tum media fere regione incedit Sol, reliquorum luminum moderator, mens mundi & temperatio, tanta magnitudine, ut cuncta ſua luce luſtret & compleat. hunc ut comites ſequuntur Veneris alter, alter Mercurii fulgor. In infimo orbe Luna radiis Solis accenſa convertitur. Vidit Roma ſedentes in Amphitheatris S. P. Q. R. nos in altius theatrum intenti, quot

lumina, tot veluti Deos & numina cœleſtia adſpectamus. quorum ſingula ſuis vacant miniſteriis, unius rectoris juſſu, ſine murmure.

Philoſophorum alii unum corpus cœleſte & continuum eſſe aſſerunt, & per ejus campos ac latifundia vagari ſidera, citius, ocyus, more avium aëra ſulcantium: alii ſtare in ſuis orbibus ſtellas, tanquam fixum & immobilem populum, nec niſi corporum ſuorum motu rapi, uti clavi rotæ infixi. ex qua demonſtratione natus orbium numerus, & diſtincta Planetarum ab octavo orbe habitacula. Nullius me nunc ſententiæ hoſtem profiteor. ſed quamcunque amplecti lubebit, locus erit miraculo. Ex priorum mente, ſtupendus ſtellarum exercitus, velut in aciem diſpoſitus, incedit, ſuam quæque ſtationem ſervat, nec à ſemel conſtituta linea unquam deflectit. Quibus minus viæ conficiendum, quales ſunt, quæ polos proximè circumeunt, tardius feſtinant: quibus plus, velocius. quarum verò iter per æquinoctia maximum eſt, currunt velociſſimè: tali motus libramento, ut eodem omnes tempore, ab eodem progreſſi termino, ad eundem eodem momento revertantur. horrent propius accedere. horrent recedere. religio eſt turbare ordines fixos & conſtitutos ſemel. dicas, ſcire ſingulas, qua eundum ſit, & filo legere longa veſtigia. Si qua major alterâ, non ſtudet prævertere minorem. nec minori cum mediocri certamen eſt. nihil injuria alterius agunt. ſuas quæque operas pulcherrimè obit. Lucent, currunt, citra æmulationem, & illæ quæ ad Plauſtrum damnatæ ſunt, & quæ in Tauri fronte vel generoſo Leonis tergore præfulgent. Sæpè illud mecum cogito, ſi Europam omnem, ſi Aſiam, ſi Africam & Americam in pilas torqueret Deus, & per aerem ſupra vertices noſtros rapidiſſimo impetu rotaret, prodigioſum fore tanti laboris ſpectaculum. At in cœlo dum rotantur ſidera, pilæ rotantur, quæ magnitudine terram omnem & maria ſuperant. Volvuntur autem millena aliquot corpora, ſpaciis majoribus, quàm ipſa ſunt, diſcreta. Volvuntur, nec impingunt, nec colliduntur, nec quieſcunt, nec fatigantur. Proh Deum immortalem, quantus in Superis labor eſt. In ocio hic, extra tumultus volitantium ſiderum, inter muſcarum & culicum ſuſurros habitamus. In cœlo non unus mundus, ſed mundo majora corpora mundis occurſant. Cum exploſam e bellica machina glandem ferri juxta nos ſentimus, cohorreſcimus toti & humi ſternimur. Quid futurum putatis, A. O. ſi vos in

cœlo poſitos modo prætervolaret Sol, centuplo tellure major, modo latus raderet nimboſi Orionis grandis pila, modo capiti inſtaret Iovis immane corpus, modo prætervcherentur Caſtoris & Pollucis horrendæ moles, quæ momento omnes per miliarium ruunt multa millia? Hæc cum tacitus domi meditor, rapior extra me, & ad admirationem divinæ ſapientiæ juxta ac potentiæ totus ſtupeo & lapis ſum. Quod ſi ipſos cœlorum orbes moveri dicamus, & vehi una ſtellas, non propriis motibus incitari, bone Deus, quam immenſæ magnitudinis corpora circumagi cogitabimus, quæ ſine injuria alterius prætervolant, & circa diverſos axes circumacta, ſuis quæque itineribus, diſpari licet impetu, non confuſè, non tumultuoſè eunt, ſed conſtantibus impulſa cauſis, definitis temporibus, curriculum abſolvunt. Aſcendunt cœli partes, nec leves ſunt; deſcendunt aliæ, nec graves ſunt. Et cum alia corpora à motu incaleſcant & inardeſcant, ſolum ab incendio immune eſt cœlum. Minus hæc æſtimamus, ob conſuetudinem, quæ rerum magnitudini admirationem ſubducit. Sunt tamen maxima & genere humano digniſſima ſpectacula. Quantum illud eſt, quod Sol totidem ferè gradus, quot dies habet, & annum ambitu ſuo orditur & claudit: quod ad Solſtitiorum puncta progreſſus timeat ulterius ire, ac ſi receptui caneret natura: quod ſubjectas terras non urat, ſed caloris incremento, & decremento temperet æſtus frigoriſque ferociam: quod licet dierum noctiumque ſpacia inæqualia ſint, omnibus tamen mortalibus ejuſdem anni decurſu parem lucis ac tenebrarum menſuram impertiat; ne de naturæ invidia quiſquam conqueratur. Luna, quia lucis propriæ expers eſt, Soli ſe prudenter obvertit, donec adverſo adſpectu plenum lumen media ſui parte imbibat. Creſcit vicibus ſuis & decreſcit, & vitæ inſtabilis imaginem exhibet inſtabili luce. Eodem lumine tota orbatur, ne ſi ſua luce gloriari velit, Soli laudem ſuam præripiat. Adſpicimus hæc indies, ſed quia quotidiana ſunt, aut quotannis accidunt, ſocordes tranſimus.

Facere ad operis commendationem ſolent, Figura, Simplicitas, Facilitas, Magnificentia, Vſus, & Securitas. quæ omnia in cœlo ſumma ſunt, & eximia. Quid pulchrius ea figura? quæ ſola omnes alias figuras complexu continet, quæ nihil aſperitatis habet, nihil offenſionis, nihil injuſtum angulis, nihil anfractibus, nihil eminens, nihil lacunoſum, qua nulla continere, nulla moveri aptior. Simplicitatem cœli arguit partium ſimilitudo, quæ

nullibi ferè aliæ ſunt, quàm ubi ſtellis radiant. Cum Dianæ Epheſiæ templum, hoc eſt, ſi cum cœlo compares, formicæ vel curculionis domum, conderet gentilium ſuperſtitio, totam laboraſſe Aſiam perhibent, ducentis & viginti annis. hæc de qua loquor domus, ab uno autore, momento, nullo labore condita, perfecta fuit, antequam inchoaretur, abſolutaque ſine progreſſu. Magnificentiam operis loquuntur magnitudo ejus, de qua dixi, & Pulchritudo & Delectatio. ad Pulchritudinem faciunt lux & color, oculorum deliciæ & voluptas. Color illi, qualis ſapphyri, cœruleus, ſive is in ipſo ſit cœlo ſtabilis permanenſque, ſive tapæti inſtar, ex lucis aeriſque permiſtione natus, illuſtriſſimo corpori obtendatur. Delectationem, præter hæc ipſa, adferunt, corporum cœleſtium multitudo, quantitatis, motuſque diverſitas. quædam enim velociora fecit natura, quædam tardiora, quædam trigeſimo, quædam duodecimo anno, quædam intra annum ſedem ſuam reviſunt; quædam lumina majora, quædam minora: quædam ſcintillant, quædam ſtabili lumine ſplendent: quædam conſpicua ſunt ſemper, quædam, ut major eorum ſit reverentia, occultari ad tempus amant. Vſus vero cœli tantus, ut ab eo & vita & conſervatio & ſalus omnium omnis oriatur & pendeat. Nec illud prætereundum, abſque ullis Impenſis conditum hanc machinam, quia ex nihilo, cujus nullum eſt precium, condita eſt, ſine auxiliis, quia præter Deum nihil erat, ſine inſtrumentis, quia hæc ipſa condi oportuit.

Reges Principeſque, dum ſecuritati ſuæ civiumque ſtudent, urbes mœniis valliſque cingunt, arces foſſis, aggeribus, pluteis, loricis muniunt. Quæ tamen omnia perrumpit labor furorque humanus. Deus noſter ſibi ſuiſque civitatem condidit, armis inexpugnabilem, hoſti inacceſſam, ſolo loci ſitu tutam, extra telorum omnium jactum poſitam. quæ ne ab homine expugnetur, omnes nos captivos tenet, ne uſquam evadamus. ne ab externo inſultu ſibi metuat, omnia complectitur, nec extra ſe quicquam eſſe patitur. ne invidere illi aut malè velle quiſquam velit, omnes tanquam benefica parens alit & fovet. Omnes nos intra ſe mori per vices adſpicit, ne de ipſo ullus triumphet. Omnium ſepulchra circuitu ſuo continet, ut de nobis triumphare videri poſſit. Cuniculis adiri nequit, quia elementa interpoſuit opifex; non velis aut claſſibus occupari; quia negant nautæ per aerem navigari poſſe: non exercitibus adiri, quia in altum nitendum eſſet gravibus:

bus: non turribus, non ſcalis conſcendi, quia per nives, fulmina, tonitrua, ignes eundum: non dolis circumveniri aut pactis decipi, quia ſine legatis res ſuas agit. Qui Tactica ſcripſere, Vegetius, Frontinus, Ælianus, Polybius, quam ſtudioſe monent, ut in acie ordinanda, alio loco veterani & Principes collocentur, alio circundati à cataphractis ſagittarii, alio ſcutati, alio funditores, alio triarii. In cœlo tot luminum ordines ſine ordine diſponi videmus, & cum primæ magnitudinis ſtellis permiſceri minores, ſtare Herculem, ubi micat Triangulus; fulgere Booten, ubi radiat Corona: lucere Eridanum, ubi intermicat lepus, intercurſare velites & gregem, Pleiadas, Hyadas, nec ullibi ducis, anteſignani, tribuni apparere proprias ſtationes. Cauſa eſt ſecuritas. In acie podiſmi habetur ratio, ſive ſpacii inter ſingulos & ſingulorum turmas. Cœlum podiſmum ſpernit & faces ſuas conſtantibus quidem, non paribus intervallis, diſtinguit. Cauſa eſt ſecuritas. Aciem ordinaturi adverſum Solem timent, & ne mutata Solis ſtatio exercitui noxia ſit, eundem ſemper à tergo habere ſtudent. Cœli conditor ita diſpoſuit Solem, ut lucere omnibus aſtris, ſine noxa poſſit, ſive à facie adſpectent, ſive ex obliquo intueantur, ſive ſequantur præcurrentem. Ambitus murorum Veteres directos eſſe noluerunt, ſed anfractibus ſinuoſos, ne ad ictus arietum eſſent expoſiti. in iiſdem turres & circuitiones conſtruxere, ut non ſolum à fronte, ſed & à lateribus & tergo opprimi hoſtis poſſet. nihil hujuſmodi in cœlo, quod licet rotundum ſit, tamen quavis ſui parte rectum apparet, quia poliorcetica non metuit, nec vigiliis, circuitionibus, aut teſſeris in ſumma ſecuritate eget.

Verum, ne videar vobis poëtica loqui, & magis venuſta quam ſolida uti oratione, incipiam de natura Stellarum diſſerere, & quid hic ſtupendum ſit, ingenue profiteri. Primum, quid ſtellæ ſint, fateor me ignorare: An partes cœli denſiores; an flammæ igneſque contracti: an ſolida quædam terrenaque corpora, quæ per igneos tractus labentia inde ſplendorem coloremque trahunt, non de ſuo clara: an cœli Empyrei particulæ, quæ per inferiorum orbiū canales & feneſtras ſparſo lumine, apparent. Si enim ignes ſunt, mirum non diſcuti raptu, mirum, quo pabulo alantur tam grandia corpora: mirum tanta æqualitate apponi alimenta, ut nec majora unquam, nec minora fiant. Si partes cœli denſiores, mirum, ex ſola condenſatione partium tantam vim lucis naſci. Si corpora opaca, alienis ignibus illuſtrata; redit quæſtio & admira-

tio de his ipſis ignibus. Si per canales & feneſtras ſupremi cœli micant ignes, Planetis hoc convenire non poteſt propè terras poſitis, & in epicyclo ſuo currentibus. Multa ſunt, quæ eſſe non diffitemur, at qualia ſint ignoramus. Eſt nobis animus, cujus imperio movemur & ſapimus. & tamen huic non magis poteſt liquere de ſiderum natura, quam quid ipſe ſit, aut ubi ſit. Inter hæc æterna naturæ opera Cometæ ſunt, rarum mundi ſpectaculum. Exploſa quippe jamdudum opinio, eos ſub Luna generari, igneſque eſſe aliorum more evanidos & fluxus. Eorum qui in cœlo locant, alii non eſſe ordinarium ſidus, ſed falſam ſideris ex planetarum concurſu ſpeciem, ajunt: alii planetam, qui in interiora ſe cœli interdum abdit, interdum verſus ſuperficiem concavam ſe conſpiciendum præbet. quibuſdam placet, ex ipſa ſubſtantiæ cœleſtis condenſatione naſci, ejuſque rurſum rarefactione diſparere. His in medio relictis, de quorum veritate longior foret diſquiſitio, mecum mirari vos cupio, tot jam retro ſeculis nihil explorati vel apud Chaldæos, vel apud Ægyptios, vel apud Græcos, vel poſteriore ævo, ullibi terrarum de Cometarum natura reperiri. ut exerceri in hoc argumento hominum mentes voluerit Sapientiæ magiſter, neminem de inventa veritate gloriari. deinde, cum ceterorum ſiderum ſupra hæc caduca & mortalia meantium motus irrevocabiles ſint, & ſine intermiſſione aſſidui, mirum ſolis Cometis advocationem dari & intermiſſionem, ut quorum motus paucis ad longiſſimum apparuit menſibus. Præterea, cum errantes ſtellæ in una tantum cœli parte adſpiciantur, nec Signiferi orbem egrediantur; Cometæ majore indulgentia in Ortu, Occaſu, frequentiſſimè circa Septentrionem apparent. Aliarum ſtellarum una forma eſt. Cometæ modo barbati, modo diſperſa undique coma, modo fuſo in caudæ imaginem lumine fulgent. Siderum par ſemper magnitudo, fulgor & claritas, Cometarum diſpar, ut quos creſcere & decreſcere in comperto eſt. Stellarum quædam ob viciniam Solis adſpici nequeunt. Cometas nunquam Sol vicinus obtexit. Et cum ſiderum aliorum proprium ſit, circa ſuum axem recta ferri; Cometæ interdum à Septentrione motus initium faciunt, & per occidentem in meridiem obliquo flexu eunt, interdum alio iter flectunt, & cum ex longis temporum intervallis recurrant, legibus certis teneri nolunt. Denique Cometæ futura portendunt, & totum fatorum ſequentium ordinem nunciant, cruenti, minaces, ſanguinei. Cauſas horum

horum omnium expoſcitis? neſcio. didicimus poſteri plurima, quæ ignoravere veteres. quæ ignoramus nos, ſupplebit aliquando poſterorum diligentia. Vt cœlum ſciamus, ſeculis opus eſt & ætatibus. diſtant tempora moribus, verbis & veri cognitione. hujus ſtudium cum nepotibus par eſt dividi, ne aut nos ſciviſſe omnia, aut illi à majoribus nihil accepiſſe credantur.

Redeo ad ſidera, quæ calefacere omnes ſentimus, at quomodo calefaciant, omnes ignoramus. Dubium, an calorem ex ipſis ſideribus deferant radii, an attenuando & diſtrahendo aëris partes, faciant. Ariſtotelem meum non capio, cum lucem rarefaciendo calorem gignere credulis perſuadet. Etiam in hoc hæreo: quomodo ſtellæ, quæ luce calefaciunt & exſiccant, alia virtute frigefaciant & humectent. Nec illud aſſequor: quomodo Planetarum alius ſit horridus & frigidus, alius temperatus, alius calidus, alius humidus & pluvius, alius fervidus, cum omnes nil, præter quam lux & flamma, ſint. Quæritis, qua ratione lux hujus ſideris inſtrumentum & miniſtra calorem efficiat, alterius frigus? neſcio. cur Capricornus reges efficiat, Aquarius piſcatores, Mercurius trapezitas, Orion venatores? neſcio. cur Saturnus in Leone felicitatem polliceatur, Mercurius in Aquario vates gignat? neſcio. Quid ſint maculæ iſtæ, quæ Lunam deturpant, & nuper ab oculatioribus in Sole obſervatæ ſunt? Dicet Xenophanes, in Luna habitare homines, eamque eſſe terram multarum urbium, montium, inſularum. Portenta eſſe videntur. ſed tamen neque ille, qui dixit, jurare auſit, ita ſe rem habere, neque ego aſſentiri. Quæritis, qua virtute ad metallorum generationem, ad maris reciprocos curſus, ad ſympathiæ & antipathiæ mirabiles effectus concurrant? neſcio. Vultis ſcire, quod nam illud ſit magneticæ virtutis robur, quod perpetuo ſpiramine & effluvio ab oppoſitis cœli plagis, etiam extra magnetem, exit? neſcio. Ad Influxus ſiderum & occultas qualitates, azylum ignorantiæ noſtræ, compellimur. de quibus ſi ſcire deſideratis, quid ſint, quo nomine appellandæ, reponam pudendum illud neſcio. Accedat ultimo tot naturæ prodigiis, luminis generatio & diffuſio. hic iterum hæreo, an ambulet idem lumen & moveatur de loco in locum? an vero novi luminis de priori lumine continua generatione propagetur. Quodcunque dixeris, miraculo intricaris; quia temporis momento lumen per vaſtiſſima cœli, & elementorum ſpacia quaquaverſum, ſine mora, ſparſum eſſe, non ſpargi, obſervamus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

Hoc quoque in abſtruſo poſitum : An idem lumen terris oſtendant ſidera, deferantque ſecum, cum occidunt : an aliud atque aliud fundant mortalibus. Dixi de Cœlo & ea quæ ſcio & quæ neſcio. Nec tamen veniam deprecabor, quod hæc ignorare me fateor. Ignoravit hactenus omne ſeculum, & ignorant mecum, qui ſe ſcire præfidentius autumant. Non poſſunt non tarde & difficulter cognoſci, quæ tam altè ab humanis oculis remota ſunt. Debet ſcientia omnis originem ſenſui. at quam multa in cœlo propter diſtantiam non videmus, non audimus, non tangimus, quæ ſi propius admitteremur, pateſcerent ſenſibus. Auſus fuit dicere Democritus, omnium veterum ſubtiliſſimus, plures ſe illic mundos reperturum, alios cœlos, alias terras, alia flumina, alios homines. Iam tanta locorum intercapedine ſejuncti aut neſcimus res, aut temerariè creduli erramus. Si de cœlo pronunciaſſet Socrates : Hoc unum ſe ſcire, quod nihil ſciret, vera fuiſſet, aut minus ſaltem ironica oratio. Et forte non lateret veritas, niſi langueret labor noſter & induſtria. Miramur non ſtare in apice philoſophiam, qui indies proficimus peccando. non omnes veri modos ſciri, qui novos ineptiarum modos indies excogitamus. Quid non cultui corporis quotidie adjiciunt mortales ? quam non novam inſaniam inſanimus, in pileis, barbis, calceis, palliis, & togis. Cœlum ipſum ſtultitia petimus, & parum abeſt, quin Creatorem ipſum accuſet laſcivia humana male creati hominis. Raditur vertex juveni, & damnatis quæ natura fecerat tegumentis, vili corio tegitur quæſita nuditas. de ſingulis capillis in conſilium itur. nutritur coma in fronte, luduntque jubæ per colla per armos. Batavi ſumus, & Gallum habitu mentimur. In Septentrione nati Arabiam capiti inſpargimus. edimus cum ambitione. & in menſis plus quam Sybaritæ ſumus, in aulis Vertumni, in foro Harpyiæ, in contractibus Cretenſes. Quibus ſtatura eſt longior, in ſemicirculum curvantur, ut breviores appareant. quibus contra brevior eſt, cothurnati incedunt & mendacio ſtaturam adjuvant. Cum dementia noſtra nondum abſolverit partes ſuas, mirabimur adhuc diſcere ſapientem?

Quamobrem animum à terrenis curis ſubductum cœlo donate. hæc domus, hæc patria eſt. hanc cogitate, quoties vacat hominibus eſſe. Multa reſtant diſcenda, quæ in hunc uſque diem ignoravimus. Latiſſimum eſt ſcientiæ ſpacium, latius ignorantiæ.

Natura

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

Natura ſacra ſua non recludit ſimul. diſtribuit per intervalla, quæ ſciri cupit. necdum dierum omnium Soles occiderunt. docebunt ſequentes, quod neſcivere priores. qui ſperat inveniri poſſe verum, veritati proximus eſt. Tunc rerum naturæ gratias agite, cum in hæc ſacra admiſſi eritis. hæremus in puncto. & felices videmur, cum agelli breve ſpacium vel jugera aliquot metimur, quæ in cœlum tranſlata, ne hordei quidem granulum faciant. Germaniam Rheno & Danubio claudimus: Hiſpaniam Pyrenæis & Mediterraneo: Sarmatiam Mœotide & glaciali Oceano. latè imperare ſe gloriantur reges, dum imperii fines gemino mari definiunt. at hæc ipſa è cœlo ſpectantibus, nuſquam apparent. Surſum ingentia ſpatia ſunt, & intervalla toto cœlo diviſa. hæc oculis animiſque peragrate. Terram mariaque omnia obimus non multis menſibus. in cœlo ſeculis opus, ut ab Ortu in Occaſum perveniatur. Qui hic tuguriolo ſuo vivit pauper, illic ſedes Africa majores poſſidebit: viritim diſtribue cœli partes, ſinguli latius Perſarum rege imperabimus. & ſupererit adhuc locus novo poſſeſſori. Non illic de ſtillicidiis controverſiam movebit vicinus. non tegula tegulam, non trabs trabem trudet. Si non communis erit cœli poſſeſſio, diviſi nulla erit querela. Nimis anguſtis hic domiciliis habitat animus. Cum orbibus, Sole, Luna, Iove rotari cupit & volvi, ut omnia luſtret. magnum putant mortales, maria claſſibus impleviſſe, ſigna in Atlantide fixiſſe, & ubi deſunt terræ in Oceano, terras inveniſſe. Illud potius magnum, Vniverſum hoc noviſſe, & eas ſedes ſcrutari in anteceſſum, quas ſpe tenemus. Sed quod, inquies, operæ precium eſt hæc inveſtigaſſe, quæ ſupra nos ſunt? Quo nullum majus eſt, noſſe naturam & naturæ auctorem Deum. præterquam quod hominem ſtupore ſui detineant, nec ſordidæ mercedis ſpe, ſed miraculis erigant. Duo ſunt in Cœlo, quæ detinent ſpectatorem: majeſtas & utilitas. hanc deme, ſola ſufficiet majeſtas ad admirationem. fingite hoc humani generis domicilium non regi, non foveri ab aſtris. fingite ocioſa vagari ſidera, & vagari tantum. nihilominus venerabile erit oculis ſpectaculum Sol, venerabilis Luna, venerabiles reliquæ faces. mirabimur, etiam ſi non cogitemus prodeſſe.

Nec volo vos in contemplatione cœleſtium acquieſcere. viam inire volo, qua ad cœleſtia itur. Effugite animi vitia, & jam cœlum tenetis. Compeſcite cupiditatum impetus, & evaſiſtis terram. Qui cum mundo divortium fecit, in alium admiſſus eſt.

Quiſ-

Quiſquis peccator eſt, in luto hæret. qui deſinit eſſe, emerſit. quibus gradibus proficimus in pietate, imus ad Superos. Quem pœnitet male actæ vitæ, altior Pyreneis, & Apennino eſt. Qui novis motibus honeſti amorem imbibit, iter ſuum ſupra Lunam promovit. Qui iniquitatis impatiens ſacramentum dixit religioni, inter Fixas ſtat. qui denique virtutibus conſtantiam addiderit, intra cœlum receptus eſt. At, proh dolor, ea jam ſunt tempora, quibus cœlum quiſque ſibi in terra fabricat, ſuos quiſque Deos hic invenit & veneratur. Avaro homini cœlum ſunt loculi, idolum nummus. Ambitioſo cœlum ſunt Imperatorum laquearia, divitum pavimenta & atria; Deus, favor applauſuſque populi. Libidinoſo cœlum eſt proſtibulum, Dea meretrix, ara ſinus Thaidis, ſacrificia impurus ſermo & putre oſculum. Tyranno cœlum eſt effrenis licentia, Deus arbitrium. Superſtitioſo cœlum ſunt ſacri lapides, Deus vanitas, pietas ſimulatio, habitus pallium Cynici, profeſſio, nocere proximo. Ita idololatriæ ſe reum quiſque facit, & pro Deo habet, quicquid vehementer cupit. Solliciti ſumus de ſervis, ſine quibus vixit ſapientiſſimus Diogenes, ſolliciti de veſte, ſine qua ambulavit Bias; ſolliciti de domo, quam habebimus gratis in cœlo; ſolliciti de valetudine, quæ nunquam deeſt bonæ menti; ſolliciti de patrimoniis, quorum nos & ſpes & poſſeſſio vexat. Exuite hos compedes, & virtutum impedimenta. nullo labore ad cœlos ambulat rerum humanarum ſecurus animus. At auri ſtudium amabile eſt. Amici, aurea cathena ligamini, ne adſcendatis altius. At ſuavis eſt voluptas. Amici, jam ſordida cathena vincimini. nihil erectius honoris ſtudio. Amici, jam ſplendido laqueo ſtrangulamini, ut glorioſe pereatis. Reſipiſcite mecum, & corrigite, quicquid in vita curvi, aſperi, horridi fuit. Argumenta, ut virtutem ſuadeam, cœlum dabit. Tota cœleſtis machina in opere eſt, & motu, licet velocitatem ſpecie quietis abſcondat. noſtrum eſt, animo rerum maximarum capaciſſimo extra humanæ imbecillitatis anguſtias ſpaciari, nec quieſcere, niſi in ipſo Sapientiæ motu. Eadem moles dum ſibi conſtat, ſtabilis, perpetua, ſibi ſimilis, exemplo eſt, æterna, immenſa, optima quærenda eſſe. Cum lucidam ſpectatis, totque ignibus illuſtrem, errorum & ignorantiæ caliginem diſcutite, nec alia re magis illuſtrari mentem credite, quam Euangelicæ lucis ſcientia. A magnitudine diſcite, latiſſimos eſſe virtutum & honeſti campos, nec deeſſe uſquam locum tempuſve, faciendi id, quod laudabile eſt. Saturnum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

num, tardigradum iſtum obſervate. monet nos, tardis conſiliis res magnas confici, quas præceps conſilium perdidit. Iupiter, ſi adulter eſt, ſi illicitarum voluptatum autor, opponite, quantumvis Iovi, fortiorem rationem. Martem nec damno, nec probo. quæ enim rerum noſtrarum eſt facies, paratos in utrunque Batavos eſſe oportet, & ſalutem vel bello vel pace experiri. Si Sol feliciſſima omnia ſpondet, ſi ſcientiam, prudentiamque promittit, ejus quiſque ſibi author ſit, & à ſe impetrare ſtudeat, cujus obtinendi ſpem faciunt fallacia ſidera. Vos, qui Mercuriales eſtis, à Mercurio omnium ſiderum minimo, at diſertorum maximo, fraudis & mendaciorum minimum, facundiæ plurimum diſcite. Venus multum præſagit mali, & licet currum trahant innocuæ & conjugalis copulæ obſervantes columbæ, diffidere ſibi cupit amantes, cum inceſtuoſa ſit & perfida. Nec Lunam vobis dominari optem, omnium horarum feminam, Endymionis conjugem, inertem, inſtabilem, inopem & inſanam. nihil pejus, quam Lunaticos nos eſſe, & laborare ea parte, qua ſinciput eſt. Aſcendam altius. Draconem videte, non longe ab Vrſa, vigilantiæ, acuminis, ſolertiæ ſymbolum. In Perſei dextro latere tres inſigni fulgore radiant faces, Principum duces. prima Pietatis eſt, altera Iuſtitiæ, tertia Fortitudinis. Hercules vero iſte, qui prope Booten ſtat, monſtrorum vos domitores eſſe vult, intemperantiæ, ſocordiæ, ſuperbiæ, iracundiæ. Perſeus ipſe, Andromedæ liberator, Regibus inſuſurrat, non debere in populi gratiam mactari innocentes, & ad placandam belluam vinculis ligari bene de Rep. meritos. Cancer, dum retrogradum Solem à ſe abigit, a virtute retrogradiuntibus minatur. Leo generoſæ magnanimitatis exemplar eſt. Aries, pugnax animal, quæſiti citra neceſſitatem belli. Taurus laboris & tolerantiæ. Gemini concordiæ. Virgo caſtitatis. Libram cœleſtem ſtudioſius reſpicite vos libripendes, ne fallatis terreſtri. Scorpium intueamini, quotquot occulte aliis nocere ſtudetis. Sagittarium, vos ſemiviri, qui fronte ſimulatis Curios, cetera beſtiæ. Capricornum, quem Deorum portam vocant Platonici, ſibi concilient infelices & quarta Luna nati. Ganymedem ſive Aquarium, quotquot Iovi ſuo placere amant. Piſces frigidi ad illos pertinent, qui frigide & fruſtra amant. Sic Cœlum omne, & pars ejus quælibet Ethicam facit. ſi quid deeſt ſapientum præceptis, id omne ſupplebit explicatus æther. Non premam vos ulterius rationibus & monitis. Facitis ultrò, quod ut faciatis ſemper, obſecro. Deſinam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

nam in voto. Omnes vos, quotquot adeſtis, & de cœlo me philoſophantem patienter audiviſtis, in cœlo coram videre, ſalutare, amplecti geſtio, non habitu & veſte profeſſoria, quali me jam dicentem adſpicitis, ſed quali incedent beati ſtola candida induti. non ut veri inveniendi & à falſo diſcernendi rationes anxie inquiram, quia ſine fuco & elencho verum omne docebimur. non ut de naturæ arcanis diſſeram, quam ſub pedibus mecum calcabitis. non ut de Virtutibus traham horarias lectiones, ſed ut vobiſcum virtutis præmio fruar. Potius Deum illic intuebimur de facie ad faciem, conditorem Vniverſi, cœlorum architectum, opere ſuo non minorem, non parem, ſed majorem. qui cœlos omnes in ſe continet, nec ab iis continetur, ita in ſuo opere præſens ubique, ut tamen ſit extra, ita centrum omnium, ut tamen ſit circulus, cujus, ut Triſmegiſtus ait, centrum eſt ubique, circumferentia nullibi. Illic Angelicos choros, & cœleſtem Hierarchiam contemplabimur, quæ cum corpore careat, tota mens eſt, & ratio & intellectus. Illic videre deſidero, an verum dixerit Ariſtoteles, Cœlos ab Intelligentiis moveri, de quo hic in terris dubitavi ſemper. Illic beatiſſimis, & illuſtriſſimis Animabus in occurſum ibimus, & ad Pauli adſpectum, recordabimur facundiæ, qua nulla fuit efficacior; ad Petri conſpectum, ſollicitudinis, qua Eccleſias rexit fideliſſime. Illic inter ſanctiſſimos Patres, quorum nomina jam veneramur, mixti errabimus. & prope admiſſi in Iuſtino Martyre veteris fortè conſtantiæ notam deprehendemus, in Irenæo zeli adverſus hæreticos, in Clemente Alexandrino preſbyteri non ocioſi, in Cypriano modeſtiæ & humilitatis Chriſtianæ, in Hieronymo animoſæ eruditionis, in Auguſtino magis ſedatæ & manſuetæ, in Athanaſio fidei intrepidæ, in Bernardo piæ ſimplicitatis. Illic, (date veniam Auditores, ſi cum de Cœlo loquor, memor ſim præmiſſi pignoris) illic te mea BARBARA, conjux dilectiſſima, oſculabor oſculo ſancto, quale beatos non dedecet, & curam tuam domeſticam, amorem mei & liberorum æterna proſequar gratiarum actione.

D I X I.

B 3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
182 A 12